

Handläggare
Anna Lindskog
Telefon: 08 508 25 248

Till
Socialnämnden
2020-11-17

Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS Dnr 2020/133

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss om Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57)

Fredrik Jurdell
förvaltningschef

Veronica Wolgast Carstorp
avdelningschef

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 18 juli 2019 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att ta ställning till om det bör införas en särskild straffbestämmelse som uttryckligen tar sikte på hedersrelaterat våld och förtryck. Under utredningens gång infördes en ny straffskärpningsbestämmelse avseende brott med hedersmotiv i 29 kap. 2 § 10 brottsbalken. Utredningen bedömer dock att det finns behov av en tydligare markering och föreslår en ny särskild brottstyp, *hedersbrott*, som tar sikte på *uppregade* hedersrelaterade gärningar som riktar sig mot samma brottsoffer.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen som lämnas i utredningen och vill särskilt framhålla vikten av att den nya bestämmelsen hedersbrott inte ställer krav på att gärningspersonen och brottsoffret ska vara närstående i förhållande till varandra. Detta kan leda till större möjlighet för socialtjänst och övriga myndigheter att jobba mer förebyggande lokalt tillsammans med civilsamhället.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57).

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialnämnden remitterat ärendet Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57) för besvarande senast 2020-11-25.

Övrig remissinstans är stadsledningskontoret.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 11 november. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 12 november.

Ärendet

Regeringen beslutade den 18 juli 2019 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att analysera och ta ställning till om det bör införas en särskild straffbestämmelse, med en egen brottsbeteckning, som uttryckligen tar sikte på hedersrelaterat våld och förtryck.

I utredningen konstateras att ”Det förekommer olika definitioner av hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersförtryck innefattar, utifrån de definitioner som vi har tagit del av, ofta ett privat uppställande av normer (som kan leda till att det uppstår s.k. parallellsamhällen) och ett privat hot om – och genomförande av – sanktioner om den förtryckta personen inte rättar sig efter de uppställda normerna i en kontext där familjens eller släktens heder utgör incitament att uppställa normer samt hota om och utföra sanktioner som inte är accepterade i det svenska samhället i övrigt. Att det förekommer olika definitioner gör att det är problematiskt att jämföra statistik från olika källor och svårt att dra några slutsatser beträffande hur vanligt förekommande hedersvåld och annat sådant förtryck är”.

Utrednings huvudsakliga uppdrag har varit att

- Analysera och ta ställning till om det bör införas en särskild straffbestämmelse, med en egen brottsbeteckning, som uttryckligen tar sikte på hedersrelaterat våld och förtryck.
- lämna förslag på en sådan reglering oavsett ställningstagande i frågan om ett särskilt hedersbrott bör införas eller inte,
- om utredaren bedömer det ändamålsenligt, lämna förslag på hur ett effektivare straffrättsligt skydd mot hedersrelaterat våld och förtryck kan åstadkommas på något annat sätt,

- överväga hur preskriptionstiden för sådan brottslighet bör beräknas och ta ställning till om särskilda preskriptionsregler bör gälla om brott har begåtts mot en person under 18 år,
- analysera svensk domstols behörighet att döma över sådan brottslighet begången utomlands, samt
- lämna förslag på nödvändiga författningsändringar

Uppdraget har även bland annat inneburit att

- Analysera om minimistrafvet för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning bör höjas.

Under pågående utredningsuppdrag, den 1 juli 2020, har det redan införts en ny straffskärpningsbestämmelse avseende brott med hedersmotiv i 29 kap. 2 § 10 brottsbalken. Denna straffskärpningsbestämmelse kan tillämpas på all typ av hedersrelaterad brottslighet, såväl enstaka brottsliga gärningar som upprepad och systematisk brottslighet. Detta innebär att utredningens huvudsakliga uppdrag redan är besvarat.

Utredningen bedömer dock att det finns behov av att markera ytterligare i straffsystemet att hedersrelaterat våld och förtryck är oacceptabelt. Utredningen anser därmed att en särskild brottstyp, *hedersbrott*, som tar sikte på *upprepade* hedersrelaterade gärningar som riktar sig mot samma brottsoffer bör införas.

Till skillnad från bestämmelserna om grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning innehåller den föreslagna nya bestämmelsen inget krav – för straffbarhet – på att gärningspersonen och brottsoffret ska vara närstående i förhållande till varandra. Rekvisitet avseende heder – kravet på att gärningspersonen ska ha begått de brottsliga gärningarna ”i syfte att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder” – är identiskt med det rekvisit som har tagits in i den straffskärpningsbestämmelse i 29 kap. 2 § 10 brottsbalken som har trätt i kraft under utredningsarbetet. Straffskalan för den nya brottstypen föreslås vara densamma som för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Utredningen bedömer även att allmänna regler om preskription bör gälla för den föreslagna nya brottstypen hedersbrott.

I utredningen har ändringar av befintliga straffbestämmelser övervägts. Utredningen har landat i att straffskalan för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning inte bör ändras utan kvarstå vid fängelse i lägst nio månader och högst sex år.

Straffet för överträdelse av kontaktförbud föreslås i utredningen höjas så att lägsta straff ligger på fängelsenivå (lägst 14 dagar) istället för böter.

Utredningen föreslår även ändringar i offentlighets- och sekretesslagen och i lagen om rättsintyg i anledning av brott. Förändringarna innebär att sekretessbelagd uppgift om målsäganden inom sjukvården får tas in i ett rättsintyg och lämnas ut till myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet om uppgiften angår misstanke om ett begånget brott. Brottet ska inte innebära lindrigare straff än fängelse i sex månader, i stället för som i dag ett år, eller ett försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, i stället för som i dag två år. Förändringen innebär att brottsutredande myndigheter kan få tillgång till uppgifter från sjukvården – utan att brottsoffrets samtycke behöver inhämtas – också vid utredningar om s.k. fridskränkingsbrott och det föreslagna nya hedersbrottet.

Konsekvenser av förslagen

De som främst kommer beröras av förslagen i utredningen är gärningspersoner som begår upprepade hedersrelaterade brott mot samma brottsoffer och brottsoffer som utsätts för sådana brott.

Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Oavsett om hedersrelaterat våld eller annat sådant förtryck drabbar barn eller vuxna, så har kommunerna ett ansvar för att stötta den som utsätts. Utredningen bedömer att den föreslagna nya straffbestämmelsen kommer att tydliggöra att hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck är oacceptabelt och därmed ge socialtjänsten ett nytt verktyg i arbetet med att motverka sådana företeelser.

De ekonomiska konsekvenserna av förslagen rör främst kriminalvården som beräknas få en ökad kostnad på 17,3 miljoner kronor årligen.

Jämställdhetsanalys

Hedersrelaterat våld och förtryck drabbar såväl flickor och kvinnor som pojkar och män och både män och kvinnor kan vara förövare. Även om det framförallt är flickor och unga kvinnor som utsätts är det viktigt att uppmärksamma att också pojkar och unga män drabbas.

Stockholms stad genomförde under 2017-2018¹ en kartläggning av det hedersrelaterade våldets omfattning tillsammans med Göteborg stad och Malmö stad. Av enkätsvaren framgår att mellan 7 och 10 procent av eleverna i årskurs 9 i stadens kommunala skolor lever med någon form av hedersnorm. Av kartläggningen framgår även att HBTQ-personer och barn, unga samt vuxna med olika former av funktionsnedsättning kan vara särskilt utsatta.

Med ett utvecklat arbete som består av kunskapshöjande åtgärder, effektiva metoder för stöd och behandling i syfte att våldet ska upphöra samt en tydligare lagföring skulle det kunna bidra till ett mer jämställt samhälle. Flickor och pojkar, unga kvinnor och män ska ha rätt att välja utbildning, partner och klädsel. I utredningen konstateras att förslagen kan komma att medföra förbättrad jämställdhet mellan män och kvinnor.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget i utredningen om att en särskild brottstyp, hedersbrott, införs. Förvaltningen anser att den nya brottstypen kan utgöra ett bra komplement till den redan befintliga straffskärpningsbestämmelse avseende brott med hedersmotiv (29 kap. 2 § 10 brottsbalken) då den främst fokuserar på upprepade hedersrelaterade gärningar.

Förvaltningen anser även att det är bra att bestämmelsen hedersbrott inte ställer krav på att gärningspersonen och brottsoffret ska vara närstående i förhållande till varandra. Skrivningen skulle kunna leda till en större möjlighet för socialtjänst och övriga myndigheter att jobba mer förebyggande lokalt tillsammans med civilsamhället.

Positivt är även förslaget att brottsutredande myndigheter lättare kan få tillgång till uppgifter från sjukvården – utan att brottsoffrets samtycke behöver inhämtas – också vid utredningar om så kallade fridskränkingsbrott och det föreslagna nya hedersbrottet. Precis som det beskrivs i utredning anser förvaltningen att detta kan minska pressen på den enskilde avseende om uppgifterna ska lämnas ut eller inte.

¹ Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar. En kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017–2018

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57).

Bilaga

Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57)